

Archeologisch vooronderzoek ten behoeve van de nieuwbouw van woningen aan de Kerkstraat 14 te Somerens, gemeente Someren

Ruimtelijk advies op basis van bureauonderzoek

Rapportnummer:	V1650
Projectnummer:	V18-3812
ISSN:	1573 – 9406
Status en versie:	Definitief, versie 2.1
In opdracht van:	R.G.A.M.M. Vinken e.a.
Rapportage:	W.J. Weerheijm, F.P.J. van Puijenbroek
Plaats en datum:	Amersfoort, 17 oktober 2018

Niets uit dit werk mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestigia BV

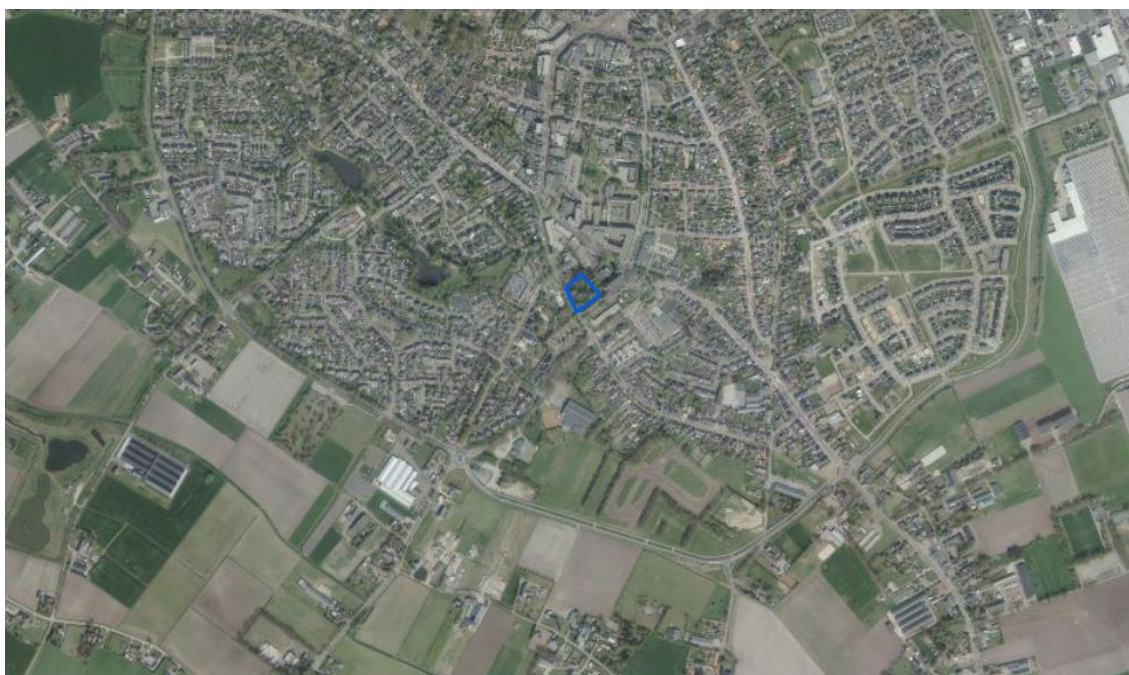

Documentbeheer				
<i>Versie</i>	<i>Status</i>	<i>Datum</i>	<i>Toelichting</i>	<i>Autorisatie</i>
1.0	Concept	23 mei 2018	Eerste concept ter goedkeuring opdrachtgever	R.M. van Heeringen
2.0	Definitief	11 oktober 2018	Definitief na verwerking opmerkingen bevoegd gezag	R.M. van Heeringen
2.1	Definitief	17 oktober 2018	Definitief na verwerking additionele opmerking opdrachtgever	R.M. van Heeringen

Projectgegevens	
Initiatief	Nieuwbouw woningen
Procedure	Bestemmingsplanwijziging
Toponiem / locatie	Kerkstraat 14
Plaats	Someren
Gemeente	Someren
Provincie	Noord-Brabant
Opdrachtgever	R.G.A.M.M. Vinken e.a. Witvrouwenbergweg 8c 5711 CN Someren
Contactpersoon	Mevr. H. van Griensven (Bureau Verkuylens); tel. 073-6231313
Oppervlakte plangebied	Ca. 0,35 hectare (oppervlak bouwvlak ca. 1.250 m ²)
Diepte grondwerkzaamheden	Nog niet bekend (woningbouw)
Huidig grondgebruik	Tuin
Onderzoeksmelding	4609251100
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
RD-centrumcoördinaten van het plangebied	X: 177.624 Y: 376.848
Kaartblad (1:25.000)	51H
Uitvoerder en documentatie	<i>Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie</i>
Projectleider/Senior archeoloog	dr. R.M. van Heeringen
Projectmedewerkers	Mr. W.J. Weerheijm MA F.P.J. van Puijenbroek MSc
Uitvoering booronderzoek	n.v.t.
Bevoegd gezag	Gemeente Someren Postbus 290 5710 AG Someren
Contactpersoon	Mevr. P. van Mil/dhr. Y. Vavie
Deskundige namens bevoegd gezag	Dhr. L. Stortelder/Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant
Gecontroleerd door	Vestigia (R.M. van Heeringen) d.d. 17 oktober 2018
Geaccordeerd door	Gemeente Someren (L. Stortelder/Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant) d.d. 2 oktober 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting en advies	5
Onderbouwing advies	7
1 Projectomgeving	7
1.1 Afbakening plangebied en consequenties toekomstig gebruik (LS01)	7
1.2 Onderzoeksdoel en -methode	7
2 Beleidskader	9
2.1 Wettelijk kader	9
2.2 Gemeentelijk beleid (LS01)	9
3 Verwachtingsmodel	11
3.1 Natuurlijk landschap (LS04)	11
3.2 Archeologische waarden (LS04)	11
3.3 Historisch landschap (LS02, LS03, LS04)	14
3.4 Gespecificeerde archeologische verwachting (LS05)	17
4 Advies vervolgonderzoek (LS05)	19
Literatuur	21
Digitale bronnen	21
Bijlagen en kaarten	23

Afbeelding 1 Luchtfoto van de ligging van het plangebied. Het plangebied is globaal in blauw aangegeven. Bron: Luchtfoto ArcGIS online 2017.

Samenvatting en advies

In opdracht van R.G.A.M.M. Vinken e.a. heeft Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een plangebied aan de Kerkstraat 14 te Someren, gemeente Someren (*kaart 1, afbeelding 1*). Het plangebied ligt aan de achterzijde van de bebouwing aan de Kerkstraat 14, en is eigenlijk meer gericht op de Van Lieshoutstraat (perceel 5349). Het plangebied is momenteel begroeid met bomen en heeft een oppervlakte van ca. 0,35 hectare (*afbeelding 2*). In de oude pastorietaanplanting zullen vier patiowoningen worden gerealiseerd (*afbeelding 3 en 4*). Het bouwblok heeft een oppervlakte van ca. 2.350 m² met een bouwvlak van 1.250 m². Gezien de aard van de ingrepen (woningbouw, aanleg nutsvoorzieningen, etc.) zullen de geplande verstoringen naar verwachting tot in de archeologisch relevante niveaus reiken. Voorafgaand aan de ontwikkelingen dient in kaart gebracht te worden welke archeologische waarden mogelijk in het geding zijn.

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting vanaf het Laat-Paleolithicum (met name vanaf het Neolithicum/Bronstijd) tot en met de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd. Vanwege de ligging op een dekzandrug lag het plangebied namelijk van oudsher hoog en droog in het landschap, in de nabijheid van water. De omgeving van het plangebied was daarom een aantrekkelijke locatie voor bewoning en landgebruik.

In de omgeving van het plangebied zijn zowel vondsten gedaan uit de vroege als late prehistorie, Romeinse tijd, als uit de Vroege en Volle Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Volgens de bodemkaart zijn binnen het plangebied waarschijnlijk hoge zwarte enkeerdgronden aanwezig. Onder dit esdek kunnen zich afgedekte en goed geconserveerde archeologische sporen en vindplaatsen bevinden van vóór de aanleg van dit dek in de Late Middeleeuwen. De mogelijke archeologische sporen en vindplaatsen kunnen uiteenlopen van tijdelijke jachtkampjes van jager-verzamelaars uit het Laat-Paleolithicum/Neolithicum tot nederzettingsterreinen en sporen van landgebruik/verkeering uit de periode vanaf het Neolithicum/Bronstijd tot aan de Late Middeleeuwen. Tot de eerste vondstcategorie behoren voornamelijk vondsten van bewerkt vuursteen, tot de tweede categorie behoren onder andere grondsporen van structuren zoals boerderijen, bijgebouwen, grafheuvels, sloten, greppels en afvalkuilen, en vondsten van bijvoorbeeld aardewerk, bot en metaal. Deze resten kunnen worden aangetroffen op de overgang tussen het esdek en de natuurlijke ondergrond. Bij aanwezigheid van een bodem komen deze sporen voor onder de E-horizont; bij het voorkomen van een C-horizont direct onder het esdek. Het plangebied ligt in de historische kern van Someren, aan een structuur van wegen die mogelijk uit de 14^e of 15^e eeuw stamt. Hoewel er op basis van de Kadasterkaart van 1811-1832 tot aan heden geen aanwijzingen zijn van bebouwing binnen het plangebied, wordt de kans op het aantreffen van archeologische resten uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd vanwege de ligging aan deze wegen als hoog ingeschat. Tussen het begin van de 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw was het plangebied in agrarisch gebruik, en vanaf 1901 als tuin bij de pastorie, begroeid met bomen. Eventuele resten uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd kunnen op of vlak onder het maaiveld worden aangetroffen. Het gaat dan om sporen van bewoning zoals boerderijen, bijgebouwen etc., maar ook sporen van verkeering en agrarisch grondgebruik. Het agrarisch grondgebruik dat tot aan het begin van de 20^e eeuw heeft plaatsgevonden, en de begroeiing van het plangebied met bomen tot aan heden, kan mogelijk van invloed zijn geweest op de conservering van eventuele archeologische sporen en vindplaatsen.

Advies

Het plangebied heeft op basis van het bureauonderzoek een hoge archeologische verwachting. Vestigia adviseert om binnen het gedeelte van het plangebied waar gebouwd gaat worden (bouwvlak ca. 1.250 m²) het archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van een inventariserend veldonderzoek door middel van karterende boringen. Dit karterend booronderzoek dient om de fysisch geografische en bodemkundige gegevens van het plangebied in kaart te brengen, waaronder de dikte van het waarschijnlijk aanwezige toemaakdek en de diepte van eventuele verstoringen. Tevens dient het karterende booronderzoek voor het opsporen van archeologische indicatoren en het indien mogelijk

nader karteren van archeologische vindplaatsen. Op basis van methode A3 Richtlijn karterend booronderzoek zou dit neerkomen op in totaal 9 boringen in een grid van 13 x 15 m met behulp van een 12 cm megaboor, waarbij de monsters worden gezeefd over een 3 mm zeef.

Voordeel van dit onderzoek is dat het kan worden uitgevoerd terwijl de huidige begroeiing met bomen nog aanwezig is. Het nadeel is dat, gezien de verwachte aanwezigheid van een esdek, eventuele dieper gelegen archeologische sporen en/of vondstarme archeologische vindplaatsen lastig zijn op te sporen door middel van een booronderzoek.

Een andere mogelijkheid is een karterend inventariserend veldonderzoek door middel van de aanleg van een proefsleuf of proefsleuven. Voorwaarde is dan wel dat de begroeiing met bomen binnen het plangebied moet zijn verwijderd. Voorafgaand aan een eventueel proefsleuvenonderzoek dient eerst een Programma van Eisen (PvE) te worden opgesteld dat de goedkeuring behoeft van het bevoegd gezag, de gemeente Someren. Op basis van het karterende onderzoek kan in overleg met het bevoegd gezag worden bepaald of er nog verder onderzoek noodzakelijk is.

Het bevoegd gezag, de gemeente Someren, dient op basis van de uitkomsten van dit rapport en het bovenstaand advies van Vestigia een besluit te nemen (wel/niet vervolg, en zo ja, in welke vorm). Wanneer het bevoegd gezag besluit dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is en het plangebied wordt vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkelingen, blijft de meldingsplicht archeologische toevalsvondst of waarneming van kracht (Erfgoedwet, artikel 5.10 Archeologische toevalsvondst). Aangezien het nooit volledig is uit te sluiten dat tijdens eventueel grondverzet een archeologische 'toevalsvondst' wordt gedaan, is het wenselijk de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht om hiervan zo spoedig mogelijk melding te doen bij het bevoegd gezag, de gemeente Someren, en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Naschrift

Naar aanleiding van het conceptrapport versie 1.0 d.d. 23 mei 2018 heeft de Omgevingsdienst als volgt gereageerd:

“Gezien de ligging van het plangebied zowel op een dekzandkop, waarop een esdek gevormd is, als in de historische kern van Someren, maakt de kans op het aantreffen van archeologische waarden uit de periode Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd groot. Daarom achten wij archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied noodzakelijk. Geadviseerd wordt in die delen van het plangebied waar ingrepen gaan plaatsvinden dieper dan 30 cm onder maaiveld of waar dit in het bestemmingsplan mogelijk wordt gemaakt de bomen te kappen en de stobben pas te verwijderen na afloop van het archeologisch onderzoek. Vervolgens dient een archeologisch vervolgonderzoek uitgevoerd te worden in de vorm van een karterend en waarderend proefsleuvenonderzoek om hiermee grip te krijgen op mogelijk aanwezige archeologische waarden. Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf gecertificeerd voor het uitvoeren van archeologische opgravingen. Op basis van de uitkomsten van dit inventariserende vooronderzoek(en) beslist de gemeente of de archeologische waarden in voldoende mate zijn vastgesteld. Indien hierbij archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze te worden veilig gesteld te worden door mogelijke planaanpassing en als dat niet mogelijk is door het opgraven van de aanwezige archeologische resten. Het besluit hierover ligt bij de gemeente. Gezien de relatief geringe omvang van het plangebied raden wij bovendien aan de mogelijkheid tot een doorstart naar een opgraving op te nemen in het PvE voor de proefsleuven, indien het proefsleuvenonderzoek resulteert in positieve resultaten. Daarbij wordt benadrukt dat zo'n doorstart pas gemaakt kan worden, wanneer het onderzoek door middel van proefsleuven geëvalueerd is.”¹

¹ Memo dhr. L. Stortelder (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant), d.d. 2 oktober 2018.

Onderbouwing advies

1 Projectomgeving

1.1 Afbakening plangebied en consequenties toekomstig gebruik (LS01)

In opdracht van R.G.A.M.M. Vinken e.a. heeft Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een plangebied aan de Kerkstraat 14 te Someren, gemeente Someren (*kaart 1, afbeelding 1*). Het plangebied ligt aan de achterzijde van de bebouwing aan de Kerkstraat 14, en is eigenlijk meer gericht op de Van Lieshoutstraat (perceel 5349). Het plangebied is momenteel begroeid met bomen en heeft een oppervlakte van ca. 0,35 hectare (*afbeelding 2*). In de oude pastorietaan zullen vier patiowoningen worden gerealiseerd (*afbeelding 3 en 4*). Het bouwblok heeft een oppervlakte van ca. 2.350 m² met een bouwvlak van 1.250 m². Gezien de aard van de ingrepen (woningbouw, aanleg nutsvoorzieningen, etc.) zullen de geplande verstoringen naar verwachting tot in de archeologisch relevante niveaus reiken. Voorafgaand aan de ontwikkelingen dient in kaart gebracht te worden welke archeologische waarden mogelijk in het geding zijn.

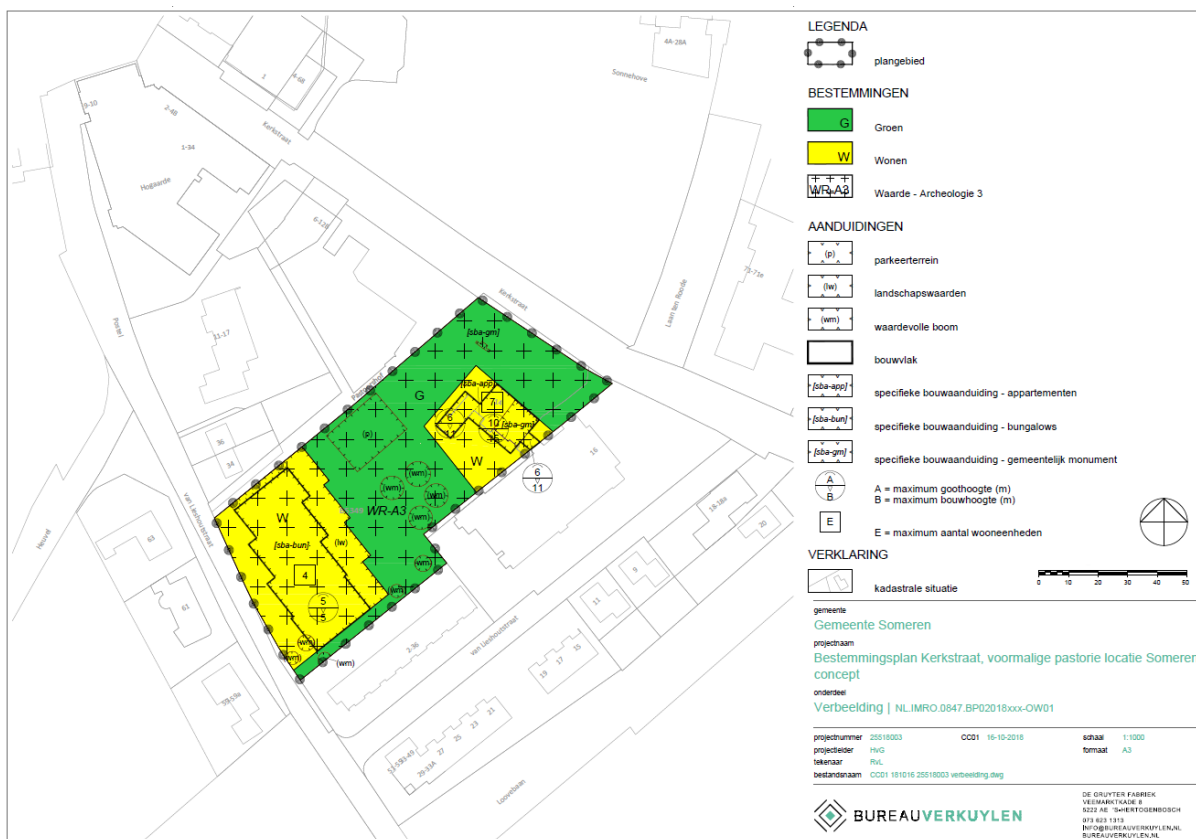
Afbeelding 2 Impressie plangebied. Foto richting het noorden. Bron: Google Earth.

1.2 Onderzoeksdoel en -methode

Doel van het archeologisch vooronderzoek was vast te stellen of er in het plangebied sprake is (of kan zijn) van archeologische resten die door de ingrepen verstoord dreigen te worden en, indien mogelijk, uitspraken te doen over de waarde hiervan in termen van fysieke en inhoudelijke kwaliteit zoals zeldzaamheid en gaafheid. Hiertoe is een bureauonderzoek verricht, waarbij voor het plangebied een specifiek archeologisch verwachtingsmodel is opgesteld. Op basis van de resultaten van het onderzoek is tenslotte een advies geformuleerd in het kader van de cyclus van de Archeologische Monumentenzorg (AMZ). Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.0), protocol 4002 Bureauonderzoek. Vestigia *Archeologie & Cultuurhistorie* is binnen BRL 4000 Archeologie gecertificeerd voor alle werkprotocollen op het gebied van archeologisch (voor)onderzoek en het opstellen van Programma's van Eisen.

Afbeelding 3 Inrichtingsschets. Het plangebied is globaal in blauw aangegeven. Het noorden ligt rechts boven.
Bron: Van Vroonhoven Architectuur.

Afbeelding 4 Verbeelding bestemmingsplan. Bron: Bureau Verkuylen.

2 Beleidskader

2.1 Wettelijk kader

De zorgplicht voor het archeologisch erfgoed is uitgewerkt in de Monumentenwet 1988 en in de wijziging hierop; de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz, 2007). Een deel van de Monumentenwet is per 1 juli 2016 opgegaan in de Erfgoedwet. Het overige deel zal ter zijner tijd opgaan in de Omgevingswet. Tot die tijd blijven die artikelen die niet zijn overgegaan naar de Erfgoedwet van kracht zoals ze in de Monumentenwet van 1988 zijn benoemd.

De Wamz vormde de implementatie van het Verdrag van Malta dat in 1992 door diverse Europese lidstaten is ondertekend. Hierin wordt gesteld dat het streven is archeologisch erfgoed in de bodem te beschermen en daarmee te behouden. Om dit te kunnen doen moet archeologisch erfgoed ingepast worden in de ruimtelijke ordening. Een ander uitgangspunt is dat indien behoud in de bodem (*in situ*) niet mogelijk is, de verstoorder onderzoek naar de archeologische waarden moet betalen. In de praktijk zijn dit de kosten voor de archeologische monumentenzorg cyclus (AMZ-cyclus).

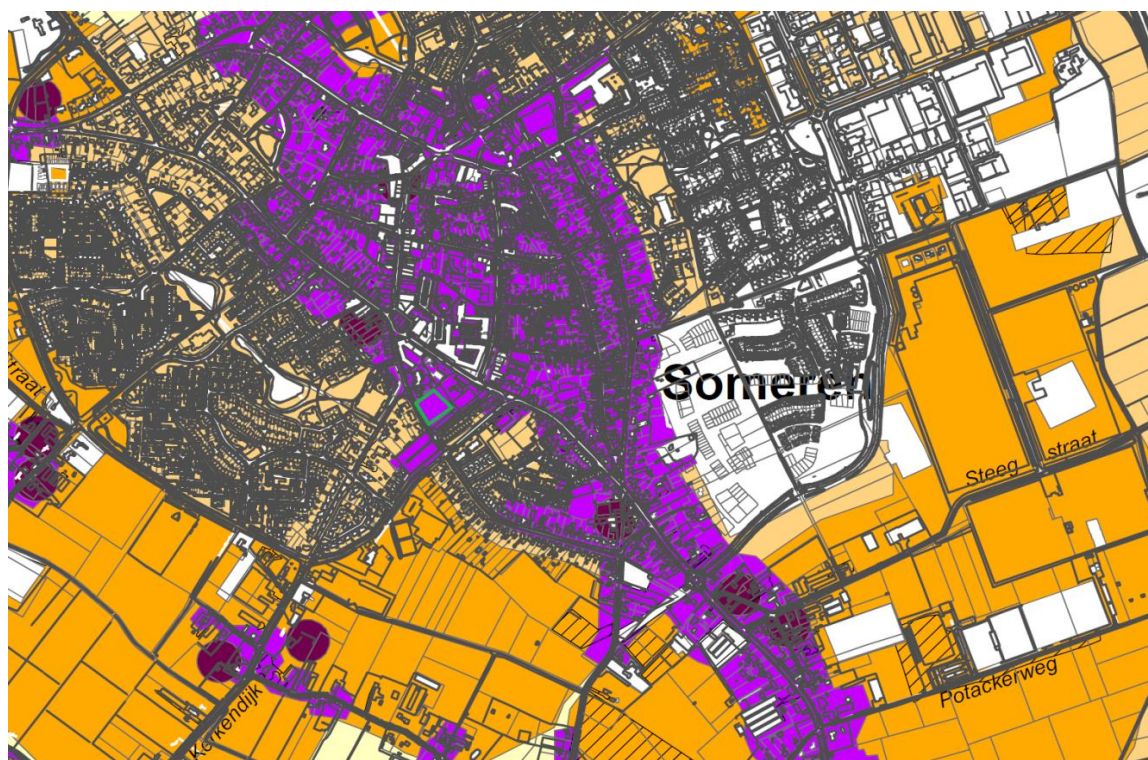
Met de invoering van de Wamz werden gemeenten verplicht om archeologiebeleid te ontwikkelen omdat artikel 38a van de Monumentenwet 1988 bepaalde dat de gemeenteraad bij de vaststelling van een bestemmingsplan en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Met invoering van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2008) werd de archeologie definitief verankerd in de ruimtelijke ordening. Bepaald werd dat gemeenten na maximaal 10 jaar een bestemmingsplan moeten herzien of vernieuwen (daarbij rekening houdend met de archeologie op grond van de Monumentenwet 1988).

Op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 2010) zijn burgemeester en wethouders bevoegd gezag in het kader van de omgevingsvergunning. Op grond van de Ontgrondingenwet zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag in het kader van de ontgrondingsvergunning, voor andere gronden dan bij ministeriële regeling aan te wijzen rijkswateren. De minister van Infrastructuur en Waterstaat is bevoegd gezag ten aanzien van de bodem en oevers van rijkswateren op grond van de Waterwet.

2.2 Gemeentelijk beleid (LS01)

De gemeente Someren beschikt over een archeologische verwachtingen- en waardenkaart (*afbeelding 3*).² Op deze kaart is aan het plangebied een hoge archeologische waarde toegekend. Dit betekent dat bij bodemingrepen groter dan 250 m² en dieper dan 0,4 meter beneden maaiveld archeologisch vooronderzoek verplicht is. Dit is in het geldende bestemmingsplan verwerkt als een dubbelbestemming Waarde – archeologie 3.

² Kortlang 2010, geactualiseerd Berkvens 2015.

Legenda

- Mogelijke verstoringen
- Categorie 1: wettelijk beschermd archeologisch monument
- Categorie 2: gebieden van zeer hoge archeologische waarde
- Categorie 3: gebieden van hoge archeologische waarde
- Categorie 4: gebieden met een hoge archeologische verwachting
- Categorie 5: gebieden met een middelhoge archeologische verwachting
- Categorie 6: gebieden met een lage archeologische verwachting
- Categorie 7: gebieden zonder een archeologische verwachting

- Categorie 1: wettelijk beschermde archeologische monumenten. Geen bodemverstorende activiteiten toegestaan, tenzij een vergunningverlening vooraf van de minister van OCW. Bij gemeentelijke monumenten: vergunningaanvraag bij de gemeente.
- Categorie 2: gebieden van (hoge, vastgestelde) archeologische waarde, te weten: historische hoeven, kasteel-, kerk- en kloosterterreinen, schansen, (water)molenlocaties en AMK-terreinen van zeer hoge waarde. De vrijstellingsdrempel bij deze categorie gebieden is een bodemingreep met een oppervlakte van 100 m² en/of een diepte van 0,4 m.
- Categorie 3: gebieden van archeologische waarde, waaronder AMK-terreinen van (hoge) archeologische waarde en de historische kernen van dorpen en gehuchten. De vrijstellingsdrempel bij deze categorie gebieden is een bodemingreep met een oppervlakte van 250 m² en/of een diepte van 0,4 m.
- Categorie 4: gebieden met een hoge archeologische verwachting. De vrijstellingsdrempel is bij de categorie hoge verwachting een bodemingreep met een oppervlakte van 250 m² en/of een diepte van 0,4 m.
- Categorie 5: gebieden met een middelhoge archeologische verwachting. De vrijstellingsdrempel is bij de categorie middelhoge verwachting een bodemingreep met een oppervlakte van 2500 m² en/of een diepte van 0,4 m.
- Categorie 6: gebieden met een lage archeologische verwachting. Op deze gebieden zijn geen ondergrenzen of een aanlegvergunning van toepassing.
- Categorie 7: gebieden zonder een archeologische verwachting (verstoorde, opgegraven, dan wel op andere wijze vrij van archeologie). Op deze gebieden zijn geen ondergrenzen of een aanlegvergunning van toepassing.

Afbeelding 3 Ligging plangebied op de archeologische verwachtingen en waardenkaart van de gemeente Someren. Het plangebied is globaal in blauw aangegeven. Bron: Berkvens 2015.

3 Verwachtingsmodel

3.1 Natuurlijk landschap (LS04)

Het plangebied bevindt zich in de Roerdalslenk. Dit is een tektonisch dalingsgebied tussen het Kempen Blok en de Peelhorst. Tot aan het Midden Pleistoceen stroomden de Rijn en de Maas door deze slenk. Doordat deze rivieren zich toen in oostelijke richting verlegden was er geen actieve sedimentatie meer in deze slenk tot aan het Weichselien. Tijdens deze ijstijd was er in Nederland een periglaciaal klimaat. In dit koude en droge klimaat kon de weinige vegetatie het sediment niet beschermen voor de winderosie. Binnen het plangebied kan daarom aan het oppervlak twintig meter aan dekzand van het Laagpakket van Wierden, Formatie van Boxtel worden aangetroffen. Het dekzand is van lokale oorsprong en bestaat voornamelijk uit matig fijn tot matig grof zand.³

Aan het begin van het Holoceen verbeterde het klimaat en kon de vegetatie zich herstellen. Hierbij werd het reliëf van de dekzandruggen vastgelegd. Sindsdien heeft er binnen het plangebied geen natuurlijke erosie of sedimentatie plaatsgevonden.⁴ In de dekzanden kon een podzolbodem zich ontwikkelen. Deze bodems kenmerken zich door de aanwezigheid van een relatief dunne aanrijningshorizont met daaronder een uitspoelingshorizont. De uitspoelingshorizont bestaat uit sterk gebleekte kwartskorrels waar alle ijzer en humus van is verwijderd. Daaronder is een inspoelingshorizont aanwezig waar de humus en ijzer is neergeslagen. Deze landbouwgronden waren door de uitspoeling minder vruchtbaar; de nutriënten verspoelden namelijk uit de bovengrond en de inspoelingshorizont lag te diep voor de ploegwerkzaamheden.⁵ In de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd werd daarom gebruik gemaakt van het potstalsysteem. Hierbij werd de mest vermengd met heide- of weideplaggen en uitgereden over de akkers. Na verloop van tijd werd er hierbij een plaggendeek op de akkers neergelegd. De dikte van dit plaggendeek kan meer dan een meter zijn. Vanuit archeologisch opzicht zijn deze plaggenbodems interessant omdat het dikke plaggendeek de oorspronkelijk ondergrond kan behoeden voor moderne ploeg- en graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische waarden kunnen daarom onverstoorde zijn gebleven onder het plaggendeek.⁶

Op zowel de geomorfologische kaart als de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom. De omgeving rond het plangebied is echter op de geomorfologische kaart gekarteerd als een dekzandrug (*kaart 2a*). Deze ruggen liggen hoger in het landschap waardoor er geen risico op overstromingen was bij hoogwater. Op de bodemkaart is de omgeving van het plangebied gekarteerd als een hoge zwarte enkeerdgrond (*kaart 2b*). Dit betekent dat het plangebied bij de plaggenbemesting is opgehoogd met heideplaggen. De dikte van de aanrijningshorizont bedraagt minimaal 50 centimeter.⁷

3.2 Archeologische waarden (LS04)

De omgeving van Someren kent een lange bewoningsgeschiedenis. De verhoogde ligging binnen het landschap in de nabijheid van water betekende dat het gebied een aantrekkelijke plaats vormde voor bewoning en menselijke activiteit sinds de vroege prehistorie. Voor een uitgebreide beschrijving van de bewoningsgeschiedenis, zie Kortlang 2010 en Coenen 2001. *Afbeelding 5* geeft een goed overzicht van de vele vondsten die rond Someren zijn gedaan, met name op de overgangen van de hoger gelegen gebieden naar de waterlopen van de Kleine A. Het dal van de Kleine Aa en de Aa zijn bekende vindplaatsen voor vondsten uit het Mesolithicum/Neolithicum.

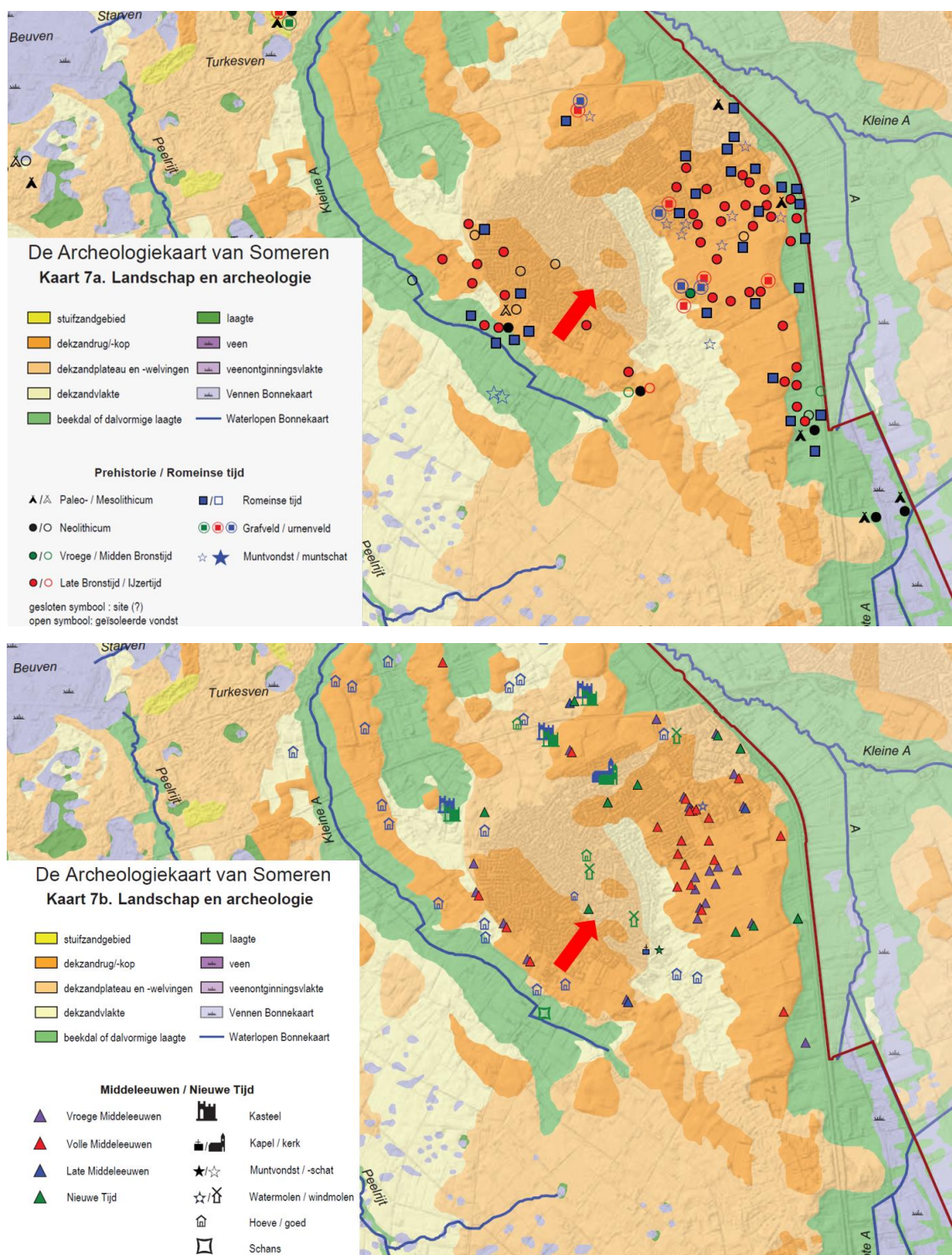
³ Berendsen, 1996, De Mulder *et al.* 2003.

⁴ Berendsen, 1996.

⁵ De Bakker/Schelling 1989.

⁶ Van Doesburg *et al.* 2007.

⁷ De Bakker/Schelling 1989.

Afbeelding 5 Uitsnede Archeologiekarta van Someren met de vondsten uit de Vroege- en Late Prehistorie (boven) en de Middeleeuwen/Nieuwe tijd (onder). Het plangebied is globaal met een rode pijl aangegeven. Bron: Kortlang 2015.

Vanaf het Neolithicum zocht men de hoger gelegen delen van het landschap op. Het bos werd gekapt en men vee ging houden en graan, wortels en knollen telen. Uit de deze periode zijn rondom Someren vooral de vondsten van enkele stenen bijlen bekend. Bekende vondsten uit de Bronstijd zijn de grafheuvels bij het Philipskampeerterrein, uit de Midden- en Late-Bronstijd, maar ook uit de Vroege IJzertijd. Het onderzoek bij Someren Waterdael (aan de zuid-oostzijde van Someren) leverde vele vondsten op vanaf de IJzertijd tot en met de Volle Middeleeuwen, met iconische foto's van kringgreppels

van een grafveld uit de IJzertijd.⁸ De opgravingen van in totaal 35 hectare bij Waterdael hebben in de laatste twee decennia een schat aan informatie over enkele duizenden jaren bewoningsgeschiedenis opgeleverd. Het grootschalige onderzoek ving aan met de projecten Waterdael I (1990-1992) en Witvrouwenbergweg (1990-1991), gevolgd door Waterdael II (1992-1993, 1995-1998), SMR III (1992), Hoge Akkers (1991-1995, 1997, 1999, 2003), en Kievitsakkers (2000), en het reeds genoemde Waterdael III (2006-2008). In mei 1990 werd gedurende het uitgraven van wegcunetten ten oosten van de bebouwde kom eerst de vindplaats Witvrouwenbergweg aangetroffen (Vroege/Volle Middeleeuwen), en nog geen twee weken later het eerste graf van het urnenveld Waterdael I/II. Dit was voor de ROB de aanleiding om opgravingen te starten, met de ondersteuning van de gemeente. Bij Waterdael werd niet alleen een urnenveld onderzocht, maar ook enkele huizen en een wapengraf van een krijger uit de Romeinse tijd, en gebouwen uit de late prehistorie en de Volle Middeleeuwen. Onderzoek bij de Hoge Akkers tussen 1991-1994 leverde resten uit verschillende perioden op, naast prehistorische bewoningssporen ook een enorm aantal sporen uit de Volle Middeleeuwen. Van 1995-1998 leverde het onderzoek bij Waterdael II weer plattegronden op uit de late prehistorie en de Volle Middeleeuwen, maar ook net als bij de Witvrouwenbergweg ook uit de Vroege Middeleeuwen.

Voor de archeologische gegevens omtrent de directe omgeving van het onderhavige plangebied is het Archeologisch Informatiesysteem (Archis) geraadpleegd, dat alle geregistreerde archeologische monumenten, onderzoeken en vondstlocaties bevat. Archeologische monumenten zijn terreinen met een (hoge/zeer hoge) archeologische waarde, die ofwel fysiek (wettelijk en juridisch) beschermd worden, ofwel een planologische bescherming hebben waarbij in het bestemmingsplan voorschriften voor het gebruik zijn opgenomen. Vondstlocaties zijn locaties waar archeologische vondsten zijn gedaan. Deze zijn al dan niet gekoppeld aan een archeologisch onderzoek (*kaart 4*).

Binnen een straat van 500 m rondom het plangebied zijn geen archeologische monumenten geregistreerd in Archis³; wel een tweetal vondstlocaties. Vondstlocatie 2912041100 ligt het dichtst bij het plangebied, op ca. 50 m ten noorden van het plangebied. Hier zijn bij bouwwerkzaamheden in 1997 op een diepte van ca. 130 cm -mv sporen van moesbedden tevoorschijn gekomen, en twee waterputten. Alle vondsten dateerden uit de late 18^e, begin van de 19^e eeuw. Vondstlocatie 3178710100 is afkomstig uit een collectiebeschrijving. Bij de Kleine Hoeven zou in 1930 een stenen bijl zijn gevonden, met als datering Neolithicum/Midden-Bronstijd. Verder kan worden vermeld dat in 2017 ca. 250 m ten zuiden van het plangebied een opgraving is uitgevoerd door ADC (onderzoeksmeldingsnr. 4546736100). De rapportage was nog niet beschikbaar in Archis. Dit onderzoek was een vervolg op een bureau en booronderzoek van Grontmij uit (onderzoeksmeldingsnr. 2211172100).

Ca. 400 m ten oosten van het plangebied ligt de begrenzing van het reeds genoemde onderzoek bij Waterdael III, een proefsleuvenonderzoek aangemeld door VUHbs uit 2006-2007 (onderzoeksmeldingsnr. 2137771100), later uitgebreid tot een opgraving. Binnen het gebied Waterdael III staan ondanks het grote aantal vondsten slechts drie vondstlocaties geregistreerd. Twee daarvan hebben het zelfde zaak ID nummer : 2172025100. Het gaat om de vondsten van grafvelden en begravingen uit de Vroege-, Midden- en Late IJzertijd, en de Romeinse tijd (inclusief de Laat-Romeinse tijd).⁹ Het proefsleuvenonderzoek leverde echter volgens Archis ook bewoningssporen op uit de late prehistorie, en bewoning uit de Vroege en Volle Middeleeuwen. Vondstlocatie 3150010100 staat los van de grote opgravingen en betreft een melding van de vondst van een pot met munten uit de Nieuwe tijd (18^e eeuw).

In de omgeving van het plangebied zijn derhalve zowel vondsten gedaan uit de vroege als late prehistorie, Romeinse tijd, als uit de Vroege en Volle Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

⁸ Coenen 2001, 9-26.

⁹ Hiddink/De Boer 2011.

Concluderend kan worden gesteld dat op basis van de bekende archeologische gegevens in de omgeving van het plangebied er geen reden is om de 'hoge archeologische waarde' die het plangebied heeft volgens de gemeentelijke archeologische beleidskaart naar beneden bij te stellen.

3.3 Historisch landschap (LS02, LS03, LS04)

Voor de historisch-geografische ontwikkeling van het plangebied is de website geraadpleegd van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voor de kadastrale minuut 1811-1832,¹⁰ en de website Tijdreis over 200 jaar topografie van het Kadaster voor de topografische kaarten vanaf 1850 tot aan heden,¹¹ alsmede de standaardwerken van Chris de Bont¹² en Jean Coenen.¹³

Op basis van archeologische en historische gegevens kunnen we ons een beeld vormen van de bewoning uit de vroege en late prehistorie, en de Vroege en Volle Middeleeuwen. Uit de periode tot 1300 zijn relatief veel oorkonden bekend, maar men mist een gedetailleerd beeld over boerderijen, bewoners of gegevens over afzonderlijke percelen. In de 10^e eeuw schonk de Duitse keizer domeinen aan het kapittel van Sint Lambertus uit Luik. Tijdens de opgraving op de Hoge Akkers werd een kleine nederzetting aangetroffen uit de 10^e – 11^e eeuw, die waarschijnlijk verband houdt met dit vroege begin. In de loop van de 12^e en 13^e eeuw verplaatste de bewoning zich van de dekzandruggen naar een lager gelegen gedeelte van het dorp dat precies tussen de oostelijk en westelijke dekzandrug in ligt. De opgravingen bij Waterdael leverde bijvoorbeeld 15 huisplattegronden op. In het derde kwart van de 12^e eeuw werd het gebied verlaten; in het opgravingsterrein zijn geen huissporen van na de 13^e eeuw gevonden. Het gebied werd voortaan als akkerland gebruikt. De verschuiving van de bewoning naar de lager gelegen zones tussen de oostelijke en de westelijke dekzandrug betekende de vorming van het dorp Someren zoals men dat eeuwen heeft gekend en dat in 1301 zelfbestuur kreeg van hertog Jan II van Brabant.¹⁴

De Bont heeft op zijn 'Relictenkaart' (*afbeelding 6*) de huidige Kerkstraat ten noorden van het plangebied aangeduid als 'weinig veranderde kern', 'ontstaan vóór 1840, deels vóór 1500'. De huidige Postel/Van Lieshoutstraat zijn aangeduid als 'ontstaan tussen 1840 en 1900'. Volgens Coenen komt de kaart van 1900 grotendeels overeen met de wegenstructuur in de 14^e en 15^e eeuw.¹⁵ Langs de wegen lagen enkele hoeven, waaronder in de nabijheid van het plangebied de Hoeve Postel, die hij plaatst bij de huidige straat Postel, ca. 150 m ten noordwesten van het plangebied. Deze hoeve behoorde in de eerste helft van de 15^e eeuw toe aan Hendrik Neefkens, en werd soms aangeduid als de Heuvel of zelfs Velthem. Na 1483 wordt de hoeve niet meer genoemd.¹⁶

In de 15^e eeuw telde Someren ongeveer 1.500 parochianen. Aan het begin van de 13^e eeuw bestond er al een kerk in de Romaanse stijl. Boven een zijdeur van de kerk kon men tot in de 19^e eeuw het jaartal 1436 lezen (vermoedelijk een verbouwing). De kerk lag vrij afgezonderd, niet ver van de Kleine Speelheuvel (aan de noordoostzijde van het huidige Someren). Dit had te maken met de locatie van de nederzetting van Someren van vóór 1250, die op een hoge dekzandrug lag.¹⁷ In 1648 kwam de oude middeleeuwse kerk van Someren in handen van de protestantse gemeente. In 1672 werd door de katholieken aan de Postel een schuurkerk gebouwd. In 1818 begon de schuurkerk te klein te worden en vroeg het kerkbestuur toestemming voor vergroting van de kerk.

¹⁰ <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>.

¹¹ <http://topotijdreis.nl/>.

¹² De Bont 1993.

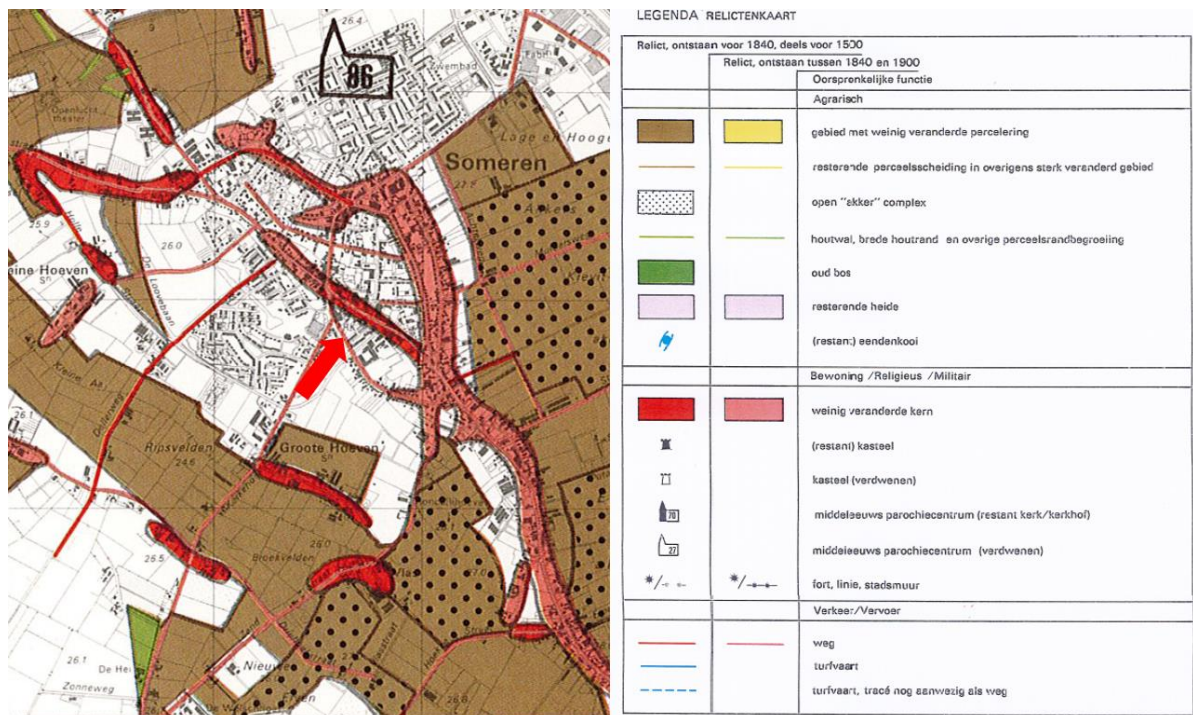
¹³ Coenen 2001.

¹⁴ Coenen 2001, 27-32.

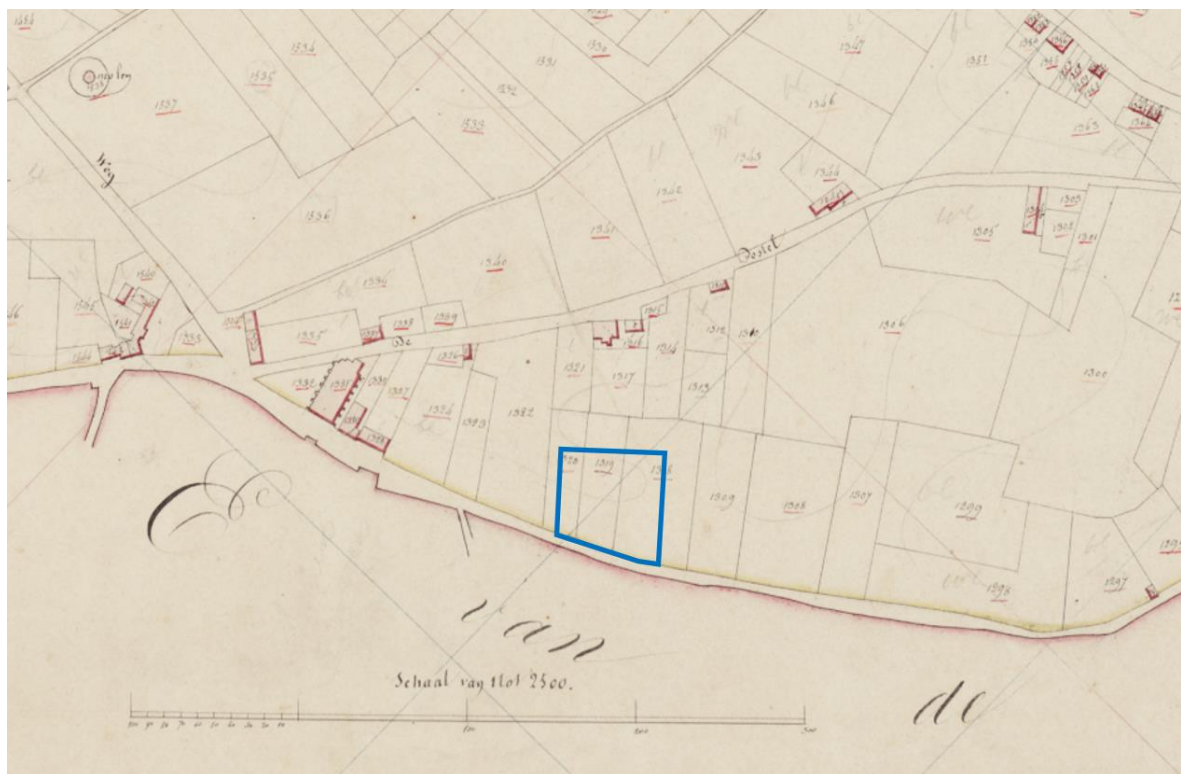
¹⁵ Coenen 2001, 64-66.

¹⁶ Coenen 2001, 81.

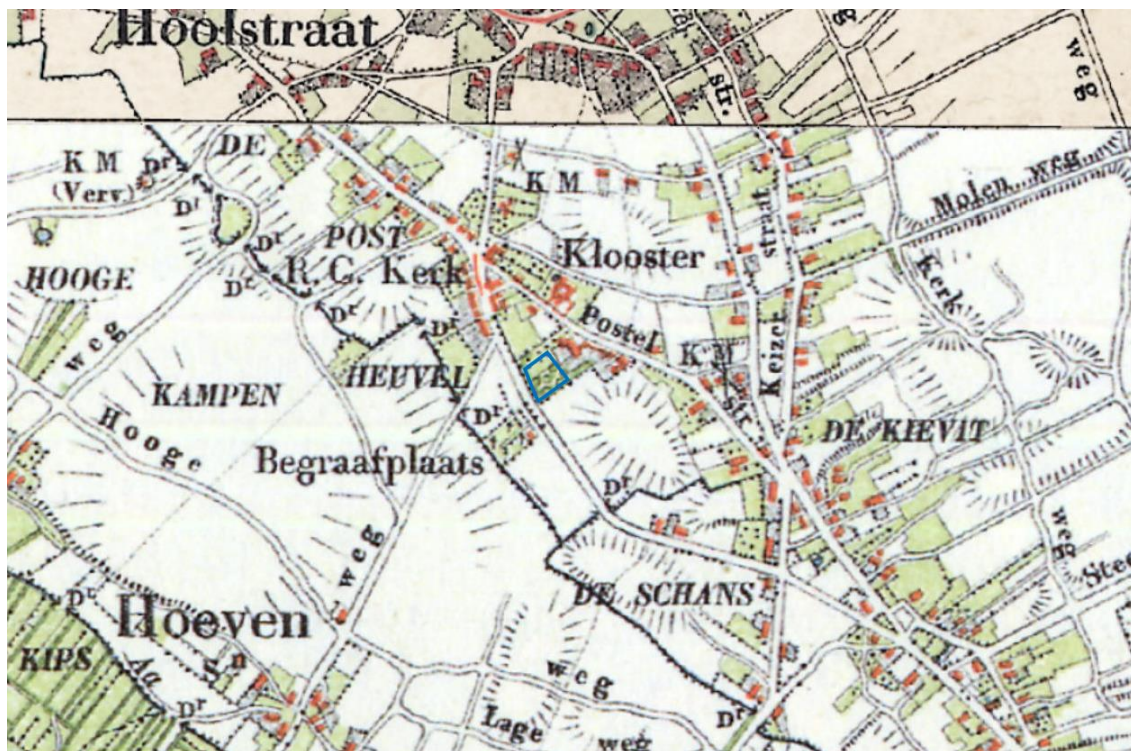
¹⁷ Coenen 2001, 100.

Afbeelding 6 Uitsnede relictencarta van De Bont. Het plangebied is globaal met een rode pijl aangegeven. Bron: De Bont 1993.

Afbeelding 7 Uitsnede Kadasterkaart 1811-1832. Het plangebied is globaal in blauw aangegeven, met links op de afbeelding bij de kruising de voormalige Sint Lambertuskerk. Bron: RCE.

Afbeelding 8 Uitsnede topografische kaart 1901. Het plangebied is globaal in blauw aangegeven. Bron: Topotijdreis.

In 1829 werd de schuurkerk afgebroken en werd begonnen aan de bouw van een nieuwe kerk op de zelfde plaats. De kerk werd rond augustus 1830 in gebruik genomen. Deze kerk werd ook wel de Waterstaatskerk genoemd, naar de architecten van Waterstaat. De bouw van de pastorie, aan de noordzijde van het plangebied was in 1901 aanbesteed. In 1924 was de Waterstaatskerk veel te klein geworden, zodat men in de nabijheid zocht naar een nieuwe locatie.¹⁸ In 1926 werd de huidige Sint-Lambertuskerk gebouwd aan de Kerkstraat 16, naar het ontwerp van architect Joseph Franssen.

Op de Kadasterkaart 1811-1832 zijn de huidige Kerkstraat en de Postel/Van Lieshoutstraat al aangegeven. De huidige Kerkstraat wordt dan aangeduid als 'Postelstraat'. Op de Y-kruising tussen de huidige Kerkstraat en de Postel/Van Lieshoutstraat is de oude Sint Lambertuskerk nog afgebeeld. Het plangebied is op dat moment onbebouwd (*afbeelding 7*), en in gebruik als 'bouwland'. Op de topografische kaart van 1901 staat de dan pas gebouwde pastorie aangegeven (Kerkstraat 14); ook de oude Sint Lambertuskerk is nog aanwezig. Het plangebied is dan in gebruik als tuin, begroeid met bomen (*afbeelding 8*). De oude kerk wordt vlak daarna gesloopt. De huidige Sint Lambertuskerk (Kerkstraat 16) dateert uit 1926. Het gebruik van het plangebied als tuin begroeid met bomen is sindsdien ongewijzigd gebleven.

Bouwhistorische waarden (LS04)

Voor bouwhistorische waarden zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- het Rijksmonumentenregister;¹⁹
- de gemeentelijke monumentenlijst;²⁰
- de kadastrale minuut 1811-1832;²¹
- de MIP-objecten;²²

¹⁸ Coenen 2001, 351-352.

¹⁹ <https://cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/kennis/voorbeelden/rijksmonumentenregister>.

²⁰ www.someren.nl; https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_gemeentelijke_monumenten_in_Someren.

²¹ <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>.

²² <https://cultureelerfgoed.nl>.

- de BAG-viewer.²³
- De Cultuurhistorische Waardenkaart provincie Noord-Brabant²⁴

Binnen het plangebied zijn geen boven- of ondergrondse bouwhistorische waarden bekend. In de omgeving bevinden zich wel enkele bouwhistorische waarden, zoals de pastorie aan de Kerkstraat 14 (bouwjaar 1901). De pastorie is een gemeentelijk monument. De Sint Lambertuskerk aan de Kerkstraat 16 (bouwjaar 1925/1926) en de bijbehorende biecht- en preekstoel zijn eveneens een gemeentelijk monument. Interieurdelen van de kerk (hoofdaltaar, levensgrote beelden van Franciscus, Jozef, Augustinus en Elias, twee altaarstukken, communiebank, twee stenen wijwatervaten, orgel) zijn Rijksmonumenten.

Huidig gebruik (LS02)

Het plangebied is momenteel in gebruik als tuin, en begroeid met bomen.

Mogelijke verstoringen (LS03)

Er zijn behoudens de aanplant van bomen geen aanwijzingen voor verstoringen werkzaamheden in het verleden. Op de recente digitale verstoringenbronnenkaart van de RCE staan binnen het plangebied geen 'vergraven gronden' aangegeven.²⁵ Bij de website van het Bodemloket is geen bodemonderzoek of sanering binnen het plangebied geregistreerd.²⁶

3.4 Gespecificeerde archeologische verwachting (LS05)

Op basis van het bureauonderzoek heeft het plangebied een hoge archeologische verwachting vanaf het Laat-Paleolithicum (met name vanaf het Neolithicum/Bronstijd) tot en met de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd. Vanwege de ligging op een dekzandrug lag het plangebied namelijk van oudsher hoog en droog in het landschap, in de nabijheid van water. De omgeving van het plangebied was daarom een aantrekkelijke locatie voor bewoning en landgebruik.

In de omgeving van het plangebied zijn zowel vondsten gedaan uit de vroege als late prehistorie, Romeinse tijd, als uit de Vroege en Volle Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Volgens de bodemkaart zijn binnen het plangebied waarschijnlijk hoge zwarte enkeerdgronden aanwezig. Onder dit esdek kunnen zich afgedekte en goed geconserveerde archeologische sporen en vindplaatsen bevinden van vóór de aanleg van dit dek in de Late Middeleeuwen. De mogelijke archeologische sporen en vindplaatsen kunnen uiteenlopen van tijdelijke jachtkampjes van jager-verzamelaars uit het Laat-Paleolithicum/Neolithicum tot nederzettingsterreinen en sporen van landgebruik/verkeering uit de periode vanaf het Neolithicum/Bronstijd tot aan de Late Middeleeuwen. Tot de eerste vondstcategorie behoren voornamelijk vondsten van bewerkt vuursteen, tot de tweede categorie behoren onder andere grondsporen van structuren zoals boerderijen, bijgebouwen, grafheuvels, sloten, greppels en afvalkuilen, en vondsten van bijvoorbeeld aardewerk, bot en metaal. Deze resten kunnen worden aangetroffen op de overgang tussen het esdek en de natuurlijke ondergrond. Bij aanwezigheid van een bodem komen deze sporen voor onder de E-horizont; bij het voorkomen van een C-horizont direct onder het esdek.

Het plangebied ligt in de historische kern van Someren, aan een structuur van wegen die mogelijk uit de 14^e of 15^e eeuw stamt. Hoewel er op basis van de Kadasterkaart van 1811-1832 tot aan heden geen aanwijzingen zijn van bebouwing binnen het plangebied, wordt de kans op het aantreffen van archeologische resten uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd vanwege de ligging aan deze wegen als hoog ingeschat. Tussen het begin van de 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw was het plangebied in

²³ <https://bagviewer.kadaster.nl>.

²⁴ Brabant.nl 2017.

²⁵ <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Verstoringsbronnenkaart>.

²⁶ <http://www.bodemloket.nl/kaart>.

agrarisch gebruik, en vanaf 1901 als tuin bij de pastorie, begroeid met bomen. Eventuele resten uit de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd kunnen op of vlak onder het maaiveld worden aangetroffen. Het gaat dan om sporen van bewoning zoals boerderijen, bijgebouwen etc., maar ook sporen van verkaveling en agrarisch grondgebruik. Het agrarisch grondgebruik dat tot aan het begin van de 20^e eeuw heeft plaatsgevonden, en de begroeiing van het plangebied met bomen tot aan heden, kan mogelijk van invloed zijn geweest op de conservering van eventuele archeologische sporen en vindplaatsen.

4 Advies vervolgonderzoek (LS05)

Het plangebied heeft op basis van het bureauonderzoek een hoge archeologische verwachting. Vestigia adviseert om binnen het gedeelte van het plangebied waar gebouwd gaat worden (bouwvlak ca. 1.250 m²) het archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van een inventariserend veldonderzoek door middel van karterende boringen. Dit karterend booronderzoek dient om de fysisch geografische en bodemkundige gegevens van het plangebied in kaart te brengen, waaronder de dikte van het waarschijnlijk aanwezige toemaakdek en de diepte van eventuele verstoringen. Tevens dient het karterende booronderzoek voor het opsporen van archeologische indicatoren en het indien mogelijk nader karteren van archeologische vindplaatsen. Op basis van methode A3 Richtlijn karterend booronderzoek zou dit neerkomen op in totaal 9 boringen in een grid van 13 x 15 m met behulp van een 12 cm megaboor, waarbij de monsters worden gezeefd over een 3 mm zeef.

Voordeel van dit onderzoek is dat het kan worden uitgevoerd terwijl de huidige begroeiing met bomen nog aanwezig is. Het nadeel is dat, gezien de verwachte aanwezigheid van een esdek, eventuele dieper gelegen archeologische sporen en/of vondstarme archeologische vindplaatsen lastig zijn op te sporen door middel van een booronderzoek.

Een andere mogelijkheid is een karterend inventariserend veldonderzoek door middel van de aanleg van een proefsleuf of proefsleuven. Voorwaarde is dan wel dat de begroeiing met bomen binnen het plangebied moet zijn verwijderd. Voorafgaand aan een eventueel proefsleuvenonderzoek dient eerst een Programma van Eisen (PvE) te worden opgesteld dat de goedkeuring behoeft van het bevoegd gezag, de gemeente Someren. Op basis van het karterende onderzoek kan in overleg met het bevoegd gezag worden bepaald of er nog verder onderzoek noodzakelijk is.

Het bevoegd gezag, de gemeente Someren, dient op basis van de uitkomsten van dit rapport en het bovenstaand advies van Vestigia een selectie besluit te nemen (wel/niet vervolg, en zo ja, in welke vorm). Wanneer het bevoegd gezag besluit dat vervolgonderzoek niet noodzakelijk is en het plangebied wordt vrijgegeven voor de voorgenomen ontwikkelingen, blijft de meldingsplicht archeologische toevalsvondst of waarneming van kracht (Erfgoedwet, artikel 5.10 Archeologische toevalsvondst). Aangezien het nooit volledig is uit te sluiten dat tijdens eventueel grondverzet een archeologische 'toevalsvondst' wordt gedaan, is het wenselijk de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht om hiervan zo spoedig mogelijk melding te doen bij het bevoegd gezag, de gemeente Someren, en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Naschrift

Naar aanleiding van het conceptrapport versie 1.0 d.d. 23 mei 2018 heeft de Omgevingsdienst als volgt gereageerd:

“Gezien de ligging van het plangebied zowel op een dekzandkop, waarop een esdek gevormd is, als in de historische kern van Someren, maakt de kans op het aantreffen van archeologische waarden uit de periode Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd groot. Daarom achten wij archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied noodzakelijk.

Geadviseerd wordt in die delen van het plangebied waar ingrepen gaan plaatsvinden dieper dan 30 cm onder maaiveld of waar dit in het bestemmingsplan mogelijk wordt gemaakt de bomen te kappen en de stobben pas te verwijderen na afloop van het archeologisch onderzoek. Vervolgens dient een archeologisch vervolgonderzoek uitgevoerd te worden in de vorm van een karterend en waarderend proefsleuvenonderzoek om hiermee grip te krijgen op mogelijk aanwezige archeologische waarden. Het proefsleuvenonderzoek dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf gecertificeerd voor het uitvoeren van archeologische opgravingen. Op basis van de uitkomsten van dit inventariserende vooronderzoek(en) beslist de gemeente of de archeologische waarden in voldoende mate zijn vastgesteld. Indien hierbij archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze te worden veilig gesteld te

worden door mogelijke planaanpassing en als dat niet mogelijk is door het opgraven van de aanwezige archeologische resten. Het besluit hierover ligt bij de gemeente. Gezien de relatief geringe omvang van het plangebied raden wij bovendien aan de mogelijkheid tot een doorstart naar een opgraving op te nemen in het PvE voor de proefsleuven, indien het proefsleuvenonderzoek resulteert in positieve resultaten. Daarbij wordt benadrukt dat zo'n doorstart pas gemaakt kan worden, wanneer het onderzoek door middel van proefsleuven geëvalueerd is.”²⁷

²⁷ Memo dhr. L. Stortelder (Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant), d.d. 2 oktober 2018.

Literatuur

- BAKKER, H. DE/J. SCHELLING, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus*, Wageningen (Staring Centrum).
- BERENDSEN, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- BERENDSEN, H.J.A., 1996: *De vorming van het land, inleiding in de geologie en de geomorfologie*, Assen.
- BERKVEN, R., 2015: *Actualisering Archeologiekarta gemeente Someren*, Eindhoven.
- BONT, C. DE, 1993: '...Al het merkwaardige in bonte afwisseling...'. *Een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant*, Waalre.
- BROUWER, F./M.M. VAN DER WERFF, 2012: *Vergraven gronden: Inventarisatie van 'diepe' grondbewerkingen, ophogingen en afgravingen*, Wageningen (Alterra-rapport 2336).
- CENTRAAL COLLEGE VAN DESKUNDIGEN ARCHEOLOGIE, 2016: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 4.0, Gouda (<http://sikb.nl/archeologie/richtlijnen/brl-4000>).
- COENEN, J., 2001: *Hertog Jan en de Zummerse Mens. Een geschiedenis van Someren en Lierop*, Someren.
- DOESBURG, J. van, / M. DE BOER/J. DEEBEN/B.J. GROENWOUTD/T. DE GROOT (RED.), 2007: *Essen in zicht*, Essen en plaggendecken in Nederland: onderzoek en beleid Nederlandse Archeologie Rapporten 34, RCE Amersfoort.
- HIDDINK, H./E. DE BOER, 2011: *Opgravingen in Waterdael III bij Someren 1. Grafvelden en begravingen uit de IJzertijd en Romeinse tijd*, Amsterdam (ZAR 42).
- KORTLANG, F.P., 2010: *De Archeologiekarta van Someren. Een archeologische waarden- en beleidskarta voor de gemeente Someren*, Eindhoven (ArchAeO-Rapport 0913)
- MULDER, E.F.J. DE / GELUK, M.C. / RITSEMA, I.L. / WESTERHOFF, W.E. / WONG, T.E. (RED.), 2003: *De ondergrond van Nederland*, Houten.

Digitale bronnen

- ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND: www.ahn.nl.
- ARCGIS ONLINE: arcgisonline.com.
- ARCHEOLOGISCH INFORMATIESYSTEEM (ARCHIS): <https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/login>
- DINOLOKET, ONDERGRONDMODELLEN: <http://dinoloket.nl/ondergrondmodellen>
- KADASTER, BASISREGISTRATIES ADRESSEN EN GEBOUWEN (BAG): <https://bagviewer.kadaster.nl/>
- KADASTER, TIJDREIS OVER 200 JAAR TOPOGRAFIE: <http://topotijdreis.nl/>
- MONUMENTEN INVENTARISATIE PROJECT (MIP) OBJECTEN: <https://data.overheid.nl/data/dataset/monumenten-inventarisatie-project-mip-objecten>
- RUIMTELIJKE PLANNEN: <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/>
- VERSTORINGSBRONNENKARTA: <https://rce.webgispublisher.nl/Viewer.aspx?map=Verstoringsbronnenkarta>

Bijlage en kaarten

Bijlage 1: Overzicht van archeologische en geologische perioden

Kaart 1: Ligging plangebied

Kaart 2a: Geomorfologie

Kaart 2b: Bodem

Kaart 3: Archeologie; inventarisatie

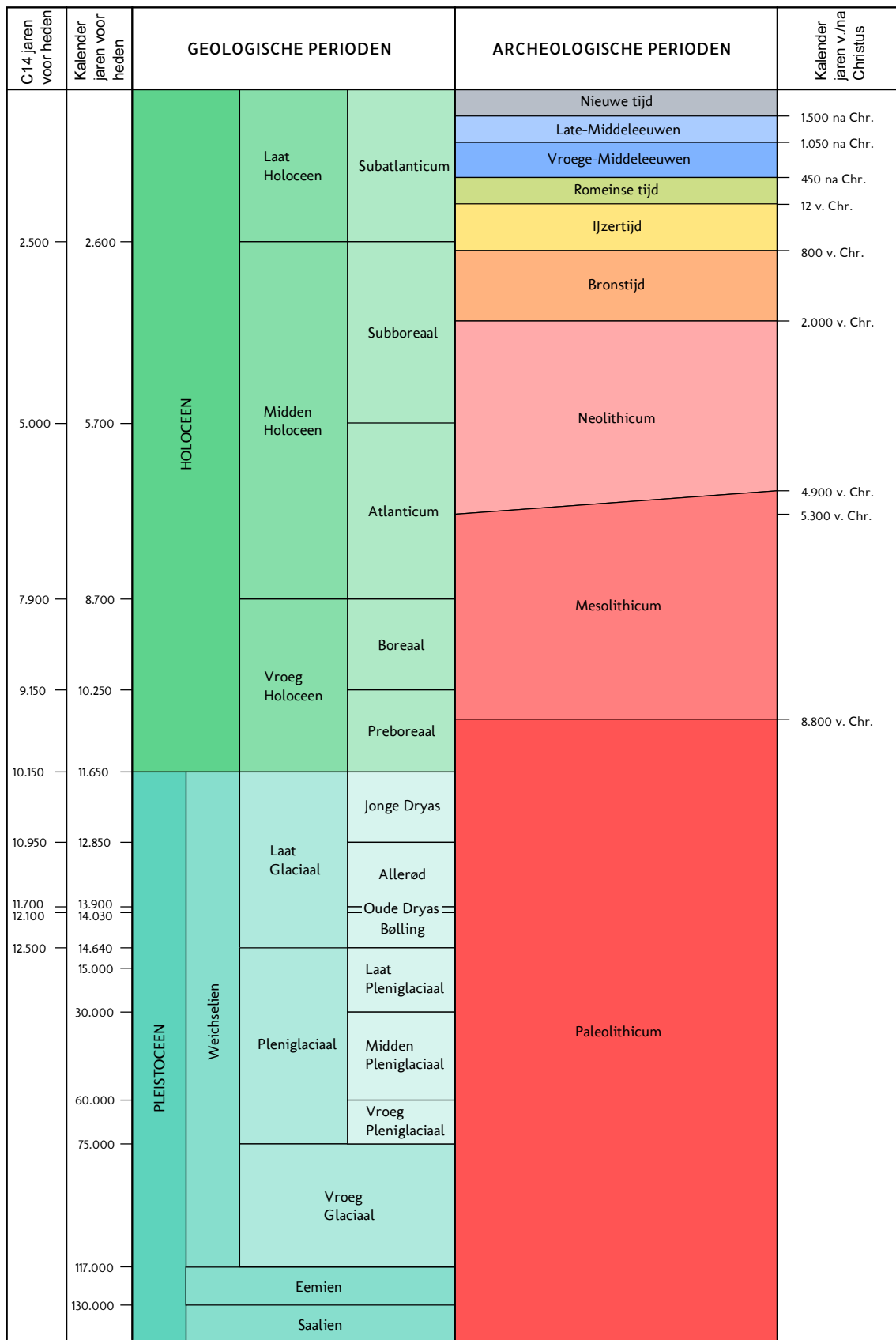
This text was set using the following freely available font software:

Allerta	Copyright (c) 2010, Matt McInerney (http://pixelspread.com), with Reserved Font Name Allerta.
Inconsolata_dz	Copyright (c) 2006, Raph Levien (http://www.levien.com), with Reserved Font Name <Inconsolata>. Copyright (c) 2009, David Zhou (http://blog.nodnod.net/) with Reserved Font Name <Inconsolata_dz>.
Molengo_Vestigia	Copyright (c) 2007, Denis Moyogo Jacquerye, with Reserved Font Name <Molengo>. Copyright (c) 2011, Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie (www.vestigia.nl), with Reserved Font Name <Molengo_Vestigia>; available at www.vestigia.nl/fonts .

This Font Software is licensed under the SIL Open Font License, Version 1.1.
The license is available with a FAQ at: <http://scripts.sil.org/OFL>

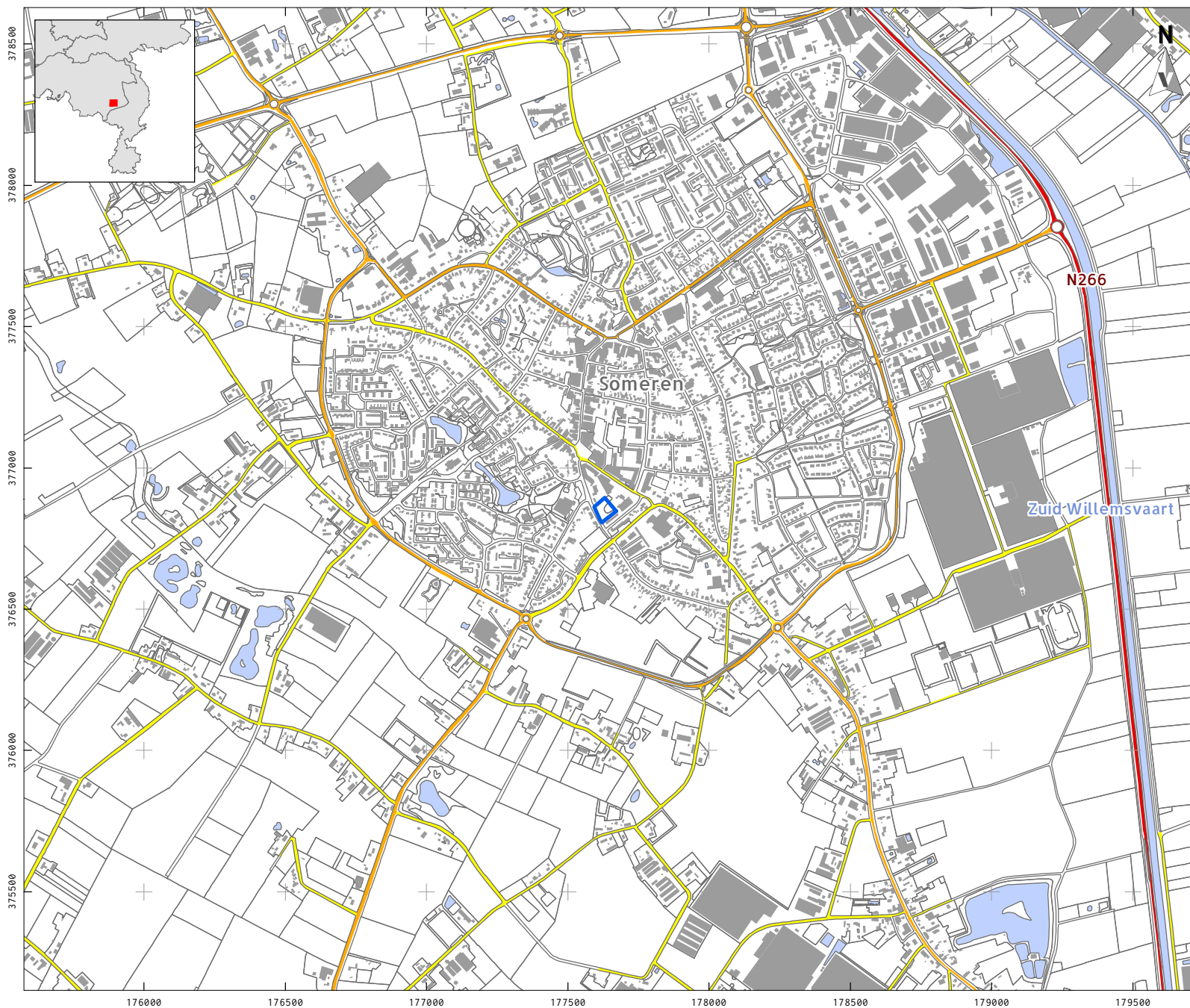
Bijlage 1 Overzicht archeologische en geologische perioden

C14 ouderdommen en gekalibreerde ouderdommen van het Holocene volgens Van Geel et al. (1980/1981). C14 ouderdom van het Laat Glaciaal volgens Hoek (2001/2008) en gekalibreerde ouderdommen van het Laat Glaciaal volgens Rasmussen et al. (2006). Overige pleistocene chronostratigrafie volgens Westerhoff et al. (2003). Archeologische perioden van de prehistorie volgens Louwe Kooijmans et al. (2005) en overige archeologische perioden volgens Archis.

Periode	Van - tot
Vroeg-Paleolithicum	tot 300.000 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	300.000-35.000 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	35.000-8800 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	88.00-7100 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	7100-6450 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	6450-4900 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	5300-4200 voor Chr.
Midden-Neolithicum	4200-2850 voor Chr.
Laat-Neolithicum	2850-2000 voor Chr.
Vroege-Bronstijd	2000-1800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	1800-1100 voor Chr.
Late-Bronstijd	1100-800 voor Chr.
Vroege-IJzertijd	800-500 voor Chr.
Midden-IJzertijd	500-250 voor Chr.
Late-IJzertijd	250-12 voor Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	12 voor-70 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	70-270 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	270-450 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen	450-1050 na Chr.
Late-Middeleeuwen	1050-1500 na Chr.
Nieuwe Tijd A	1500-1650 na Chr.
Nieuwe Tijd B	1650-1850 na Chr.
Nieuwe Tijd C	1850-1950 na Chr.

KAART 1 - LIGGING PLANGEBIED

LEGENDA

- Plangebied
- Bebouwing
- Water
- Overige topografie
- Snelweg
- Hoofdweg
- Regionale weg
- Lokale weg

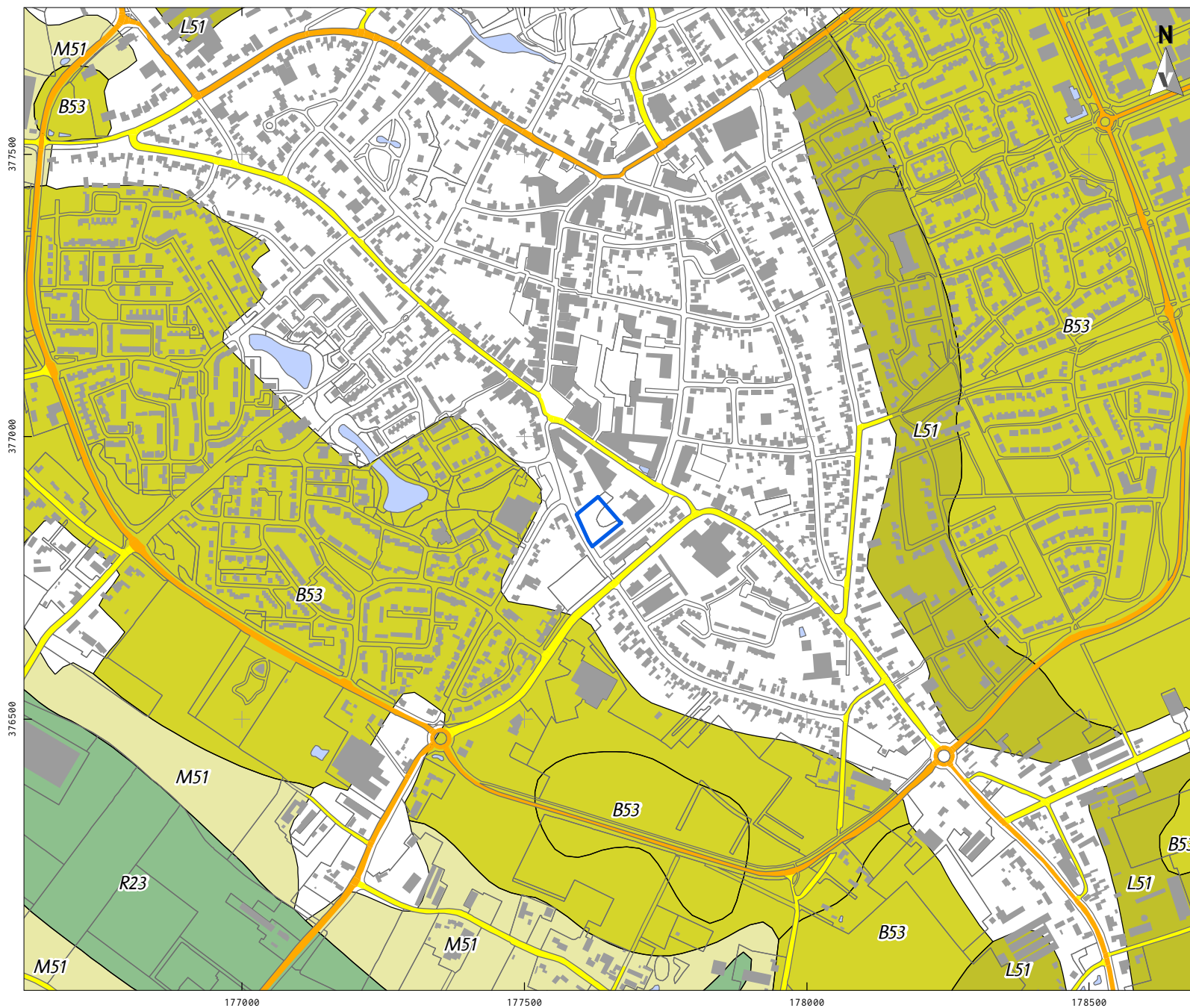
Project: V18-3812
Kerkstraat 14 Someren
Rapport: V1650
Datum: Mei 2018
Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster nov 2016

Tekenaar: FvP
Schaal: 1:20.000 / A4

0 200 m

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

KAART 2A - NATUURLIJK LANDSCHAP, GEOMORFOLOGIE

LEGENDA

- Plangebied
- Bebouwing
- Water
- Overige topografie
- Snelweg
- Hoofdweg
- Regionale weg
- Lokale weg
- B53 Dekzandrug
- L51 Dekzandwelvingen
- M51 Dekzandvlakte
- R23 Dalvormige laagte

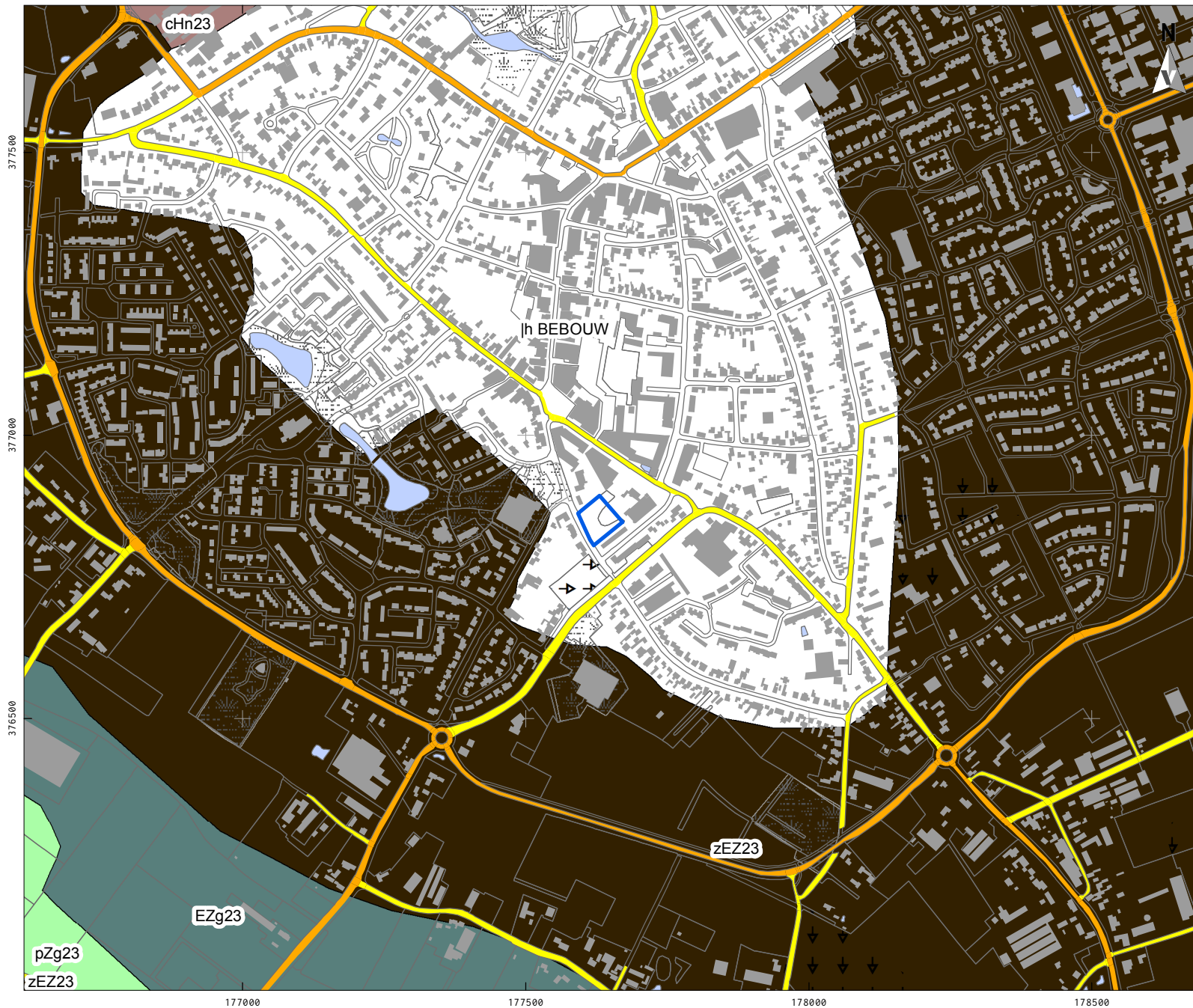
Project: V18-3812
Kerkstraat 14 Someren
Rapport: V1650
Datum: Mei 2018
Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster nov 2016
Geomorfologische kaart: PDOK
augustus 2017 / Maas et al. 2017

Tekenaar:
Schaal: 1:10.000 / A4

0 200 m

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

KAART 2B - NATUURLIJK LANDSCHAP, BODEMKAART

LEGENDA

- Plangebied
- Bebouwing
- Water
- Overige topografie
- Snelweg
- Hoofdweg
- Regionale weg
- Lokale weg
- Afgegraven voor delfstoffen
- Gemodificeerde natuur
- Vergravingen
- cHn23 Laarpodzolgronden; lemig fijn zand
- EZg23 Lage enkeerdgronden; lemig fijn zand
- zEZ23 Hoge zwarte enkeerdgronden; lemig fijn zand
- pZg23 Beekeerdgronden; lemig fijn zand

Project: V18-3812
Kerkstraat 14 Someren

Rapport: V1650

Datum: Mei 2018

Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster nov 2016
Bodemkaart; PDOK juli 2017

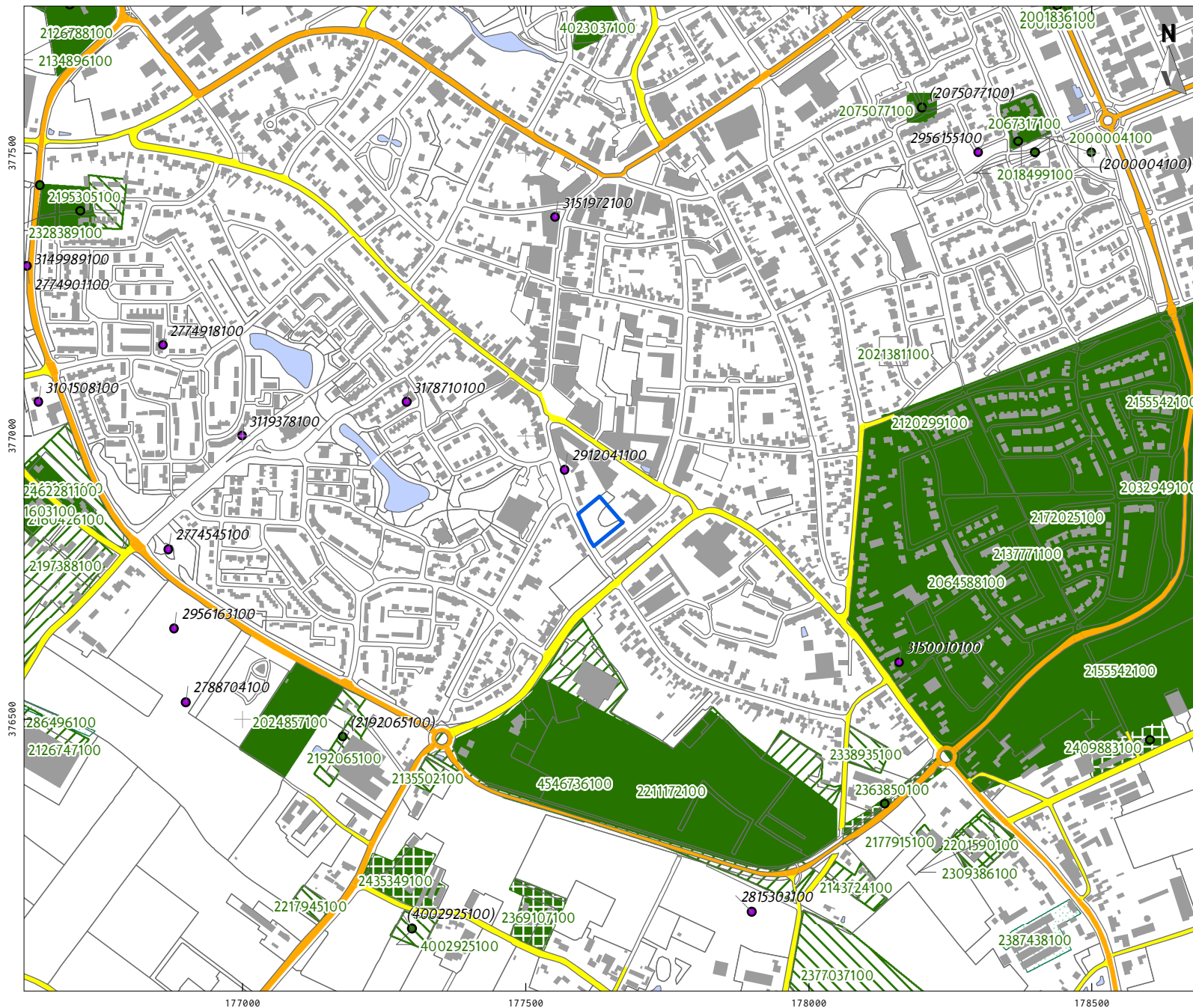
Tekenaar: FvP

Schaal: 1:10.000 / A4

0 200 m

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

KAART 3 - ARCHEOLOGIE

LEGENDA

- Plangebied
- Bebouwing
- Water
- Overige topografie
- Snelweg
- Hoofdweg
- Regionale weg
- Lokale weg

Vondstlocaties (waarnemingen)

- Losse vondstlocatie
- Vondstlocatie gekoppeld aan onderzoek

Onderzoeken

- Archeologisch: opgraving of proefsleuven
- Archeologisch: begeleiding
- Archeologisch: booronderzoek
- Archeologisch: bureauonderzoek
- Archeologisch: overig
- Onbekend

Project: V18-3812
Kerkstraat 14 Someren

Rapport: V1650

Datum: Mei 2018

Bron: Top10NL, CC-BY Kadaster nov 2016
Onderzoeken, Vondstlocaties
RCE 17 november 2017
Monumenten, RCE juli 2014

Tekenaar: FvP

Schaal: 1:10.000 / A4

0 200 m

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

This text was set using the following freely available font software:

Allerta Copyright (c) 2010, Matt McInerney (<http://pixelspread.com>),
with Reserved Font Name Allerta.

Inconsolata_dz Copyright (c) 2006, Raph Levien (<http://www.levien.com>),
with Reserved Font Name <Inconsolata>.
Copyright (c) 2009, David Zhou (<http://blog.nodnod.net/>)
with Reserved Font Name <Inconsolata_dz>.

Molengo_Vestigia Copyright (c) 2007, Denis Moyogo Jacquerye,
with Reserved Font Name <Molengo>.
Copyright (c) 2011, Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie (www.vestigia.nl),
with Reserved Font Name <Molengo_Vestigia>; available at www.vestigia.nl/fonts.

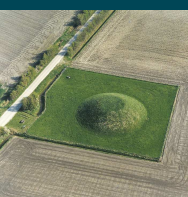

This Font Software is licensed under the SIL Open Font License, Version 1.1.
The license is available with a FAQ at: <http://scripts.sil.org/OFL>

Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie*
Spoorstraat 5
3811 MN Amersfoort
Nederland

Telefoon 033 277 92 00
E-mail info@vestigia.nl
Website www.vestigia.nl

K.v.K. Gooi- en Eemland 32078894

Erfgoedingenieurs

“Engineering the past, creating the future”

